

Kulttuurit kasvokkain Ystävyystalossa

Tuuli Lähteenmäki

Johdanto

Monikulttuurisuus, etnisyys, muukalaisuus, pakolaisuus – sanat herättävät monenlaisia ajatuksia ja tunteita. Meillä voi olla ennakkoluuloja tai pelkoja, toisaalta voimme olla suvaitsevaisia, uteliaita, jopa ihannoida erilaisuutta. Sosiaalialan työssä monikulttuurisuus on ajankohtainen teema, josta mielenkiintoisimmaksi nousee vuorovaikutus. Ajatuksia kirvoittavat siihen liittyvä erityisyys, koska yhteistä puhuttua kieltä työntekijän ja asiakkaan välillä ei useinkaan ole.

Monikulttuuriselle työlle ja toiminnalle voidaan asettaa myös kysymyksiä: Mitä taitoja kulttuurien välisessä kommunikaatiossa tarvitaan? Mikä on se tapa, jolla eri kulttuuritaustan omaavat kommunikoivat keskenään? Voiko toiminta korvata kielen? Toimintaan ja kulttuureihin liittyy oleellisesti myös taiteen perspektiivi, koska tärkeä osa kulttuuriperintöämme ilmaistaan juuri taiteen eri muodoissa. Voisiko taide auttaa kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa? Miten taiteen avulla voitaisiin tukea ihmisten kulttuurista identiteettiä?

Tarkastelen seuraavassa Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijoiden oppimisprosessia Oulun Setlementtiliiton monikulttuurisessa Ystävyystalo-projektissa, jossa he ovat olleet kasvokkain erilaisten kulttuurien kanssa. Tarkoitukseni on hahmottaa monikulttuurisen työn vaatimuksia ja ammatillisuuden haasteita ja sitä kautta kehittää monikulttuuristen opintojen sisältöjä sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmatyössä. Aineistona olen käyttänyt nauhoittamiani reflektointipalavereja, opiskelijoiden projektiraportteja sekä omia havaintojani.

Ystävyystalo-projektin toiminnan taustaa

Ystävyystalo-projektin tehtävänä on edistää maahanmuuttajien koutumista Ouluun ja luoda uudenlaisia toimintamuotoja heidän arkipäiväänsä. Tarkoituksena on tukea maahanmuuttajien omaehtoista toimintaa, heidän voimavarojaan ja yhteiskuntaan integroitumistaan. Tavoitteena on myös saada maahanmuuttajanuoret osallistumaan säännöllisesti nuorisotyön piiriin ja sitä kautta tukea heidän kasvuun eri kulttuureja edustavina ihmisinä suomalaisessa yhteiskunnassa. (Pykäläinen-Viren & Tapper 1999, 2.)

Sosionomiopiskelijoiden tehtävänä tässä projektissa on ollut toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen maahanmuuttajaisille sekä 11–17-vuotiaille maahanmuuttajatyöille. Erillisten naistenkerhojen ja tyttökerhojen toiminnan tarkoituksena on maahanmuuttajien tukeminen ja ohjaaminen ystävyysuhteiden luomisessa, erilaisten toimintamahdollisuuksien tarjoaminen kodin ulkopuolella, turvallisessa ympäristössä toisten naisten, tyttöjen ja aikuisten seurassa. Tavoitteena on myös tukea osallistujien kulttuuri-identiteetin säilymistä ja kehittymistä sekä nuorten tyttöjen itsenäistymistä ja kasvua aikuiseksi naiseksi. (Koivukangas & Limingoja 2000, 22.)

Maahanmuuttajakerhojen toiminnassa on keskeisellä sijalla monimuotoinen taiteellinen toiminta esim. kuvataide, tekstiilitaide ja musiikki. Lisäksi opiskellaan suomen kieltä, tehdään tutustumisretkiä ympäristöön, sekä järjestetään juhlia, joihin valmistellaan eri kulttuurien kansanperinteestä nousevaa ohjelmaa esim. tanssi- ja musiikkiesityksiä sekä perinneruokaa. (Koivukangas & Limingoja 2000, 19.)

Toiminnan järjestäminen maahanmuuttajille on tärkeää, sillä heidän joukossaan on ryhmä ihmisiä, jotka ovat vakavan syrjäytymisuhan alaisia. Muualta tulleen ei ole helppoa löytää ystäviä ja kokea olevansa hyväksytyt ja samanlaiset kuin muut samanikäiset. Kasvaminen kahden kulttuurin välissä saattaa olla hämmentävää ja on hyvä saada vertaistukea samassa tilanteessa olevilta. (Pykäläinen-Viren & Tapper 1999, 2.)

Toiminnan taustalla sosiaalipedagoginen ajattelu

Aikaisemmissa opinnoissaan ja vielä ennen projektin alkamista opiskelijat ovat perehtyneet sosiaalipedagogiseen teoriaan, joka ohjaa

setlementtitoimintaa ja sitä kautta myös Ystävyystalo-projektin toimintaa. Toimintaa voidaan kuvata sosiokulttuurisena innostamisena, joka on Kurjen (2000, 88–89) mukaan vahvasti emansipatorista ja yksi osallistavan työn metodologinen muoto. Tavoitteena on, että ihmiset tulevat tietoisiksi historiallisesta roolistaan yhteisössään, yhteiskunnassaan ja maailmassa. Innostaminen on tässä toimintaa joka ilmenee kannustavana, liikkeellepanevana ja organisoivana toimintana, joka saa yksilöt, ryhmät ja kollektiivit luomaan dynaamista sosiaalista verkostoa ihmisten välille.

Tässä projektissa monikulttuurisen toiminnan teoria pohjautuu läheisesti kriittiseen, vapauttavan sosiaalipedagogiikkaan. Kriittisen pedagogiikan tehtävä on erityisesti ymmärtää niitä suhteita, jotka vallitsevat arvojen, tavoitteiden ja toimintojen välillä. Sosiaalipedagogisen ohjaajan tavoite on sosiaalisen muutoksen aikaansaaminen yhdessä niiden ihmisten kanssa, joiden parissa hän työskentelee. Osallistuminen on toiminnassa keskeinen käsite. Ohjaus ymmärretään kommunikatioprosessina, innovatiivisena ja vuorovaikutteisena toimintana. Metodit lähtevät käytännöstä ja suuntautuvat itse toimintaan. Pedagogiikassa korostuu persoonallisuus ja ryhmän yhteiset päätökset. (Hämäläinen & Kurki 1997 180–181.)

Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen tiedon merkitys

Sosiaalipedagogiikan teorian lisäksi opiskelijat hankkivat tietoa niistä yhteiskunnallisista tekijöistä, jotka ovat oleellisia maahanmuuttajatyössä, kuten esim. pakolaisuudesta, uudesta kotoutumislaista, jne. Myös Cantell (2000, 98) pitää ensiarvoisen tärkeänä yhteiskunnallista tietoisuutta monikulttuurisuustyössä. Se on tietoisuutta asiakkaan yhteiskunnallisen taustan vaikutuksista ja kulttuurierojen merkityksestä toisesta kulttuurista tulevien sopeutumiseen. Siihen sisältyy lisäksi tietoisuus etnisten vähemmistöryhmiemme tarpeista sekä taito vastata näihin tarpeisiin. Oppimisen ja työnteon kannalta on tärkeää myös selvittää ne yhteiskuntaihanteet ja ihmiskäsitykset, jotka omaa työtä ohjaavat.

Monikulttuurinen työ on alue, jossa ollaan jatkuvasti uuden äärellä. Perinteiseen sosiaalityöhön, kielelliseen kommunikaatioon perustuva työ, jolla on eriytynyt tietopohja (esim. terapeutin työ) voi sisältää riskin, ettei asiakas ymmärrä. Maahanmuuttajien kohtaamisessa kohtaavat aina myös kulttuurit, mikä tekee vuorovaikutuksesta monimuotoi-

suudessaan haastavan. Etnisten vähemmistöjen sosiaaliset kentät saattavat olla varsin eriytyneitä, ja niitä on vaikea tavoittaa yksinomaan sosiaaliturismin avulla. Maailman näkeminen toisen silmin vaatii opiskelijoilta avartumista, luopumista paljosta omasta ja itsestään selvästä. Kasvaessaan kohti monikulttuurista olemusta ja identiteettiä opiskelijan on asetettava oman ja vieraan kulttuurin välille. Kasvu monikulttuuriseksi toimijaksi edellyttää yksilöltä siirtymistä oman ja vieraan, toisen tai erilaisen välimaastoon ymmärtääkseen ja arvioidakseen sekä itseään että toista. Yhteisiä kokemuksia asiakkaan kanssa on yleensä vähän ja maahanmuuttajan taustalla saattaa olla eri syistä johtuvia mielenterveysongelmia: kidutuksia, kuolemankokemuksia jne. Kun elämäntilanteetkin ovat erilaiset on itse kohtaamisella väistämättä erilainen merkitys asiakkaalle ja opiskelijalle. (Vrt. Sipilä 1989, 195–206.)

”Emme tienneet tyttöjen taustoista mitään ja yhtenä tavoitteena oli oppia tuntemaan vieraita kulttuureja. Vaikka ensin pelotti, on nyt helpompi kohdata maahanmuuttajia.” (opiskelija)

”Mulla vaikuttaa oma tausta, että on jo aikaisemmin tutustunut toisiin kulttuureihin ja se, että on helppo lähestyä. Ja toisaalta käsitys siitä, että missä kaikessa voidaan ajatella todellakin erillälailla, että ei oletakaan, että vastassa oleva ihminen ajattelee asioista samalla lailla. On tärkeitä, ettei pelkää. Se vaatii tiettyä rohkeutta. Tuntuu, että tässä työssä saa olla hirveen monipuolinen ja valmis kaikkeen. Tarvii tietää jonkun verran esim. eri uskonnoista, niiden säännöksistä...” (opiskelija)

Erilaisuus, tavat, uskonto jne. aiheuttivat aluksi hämmennystä. Yhteiskunnallisen tiedon lisäksi tärkeäksi alueeksi muodostui tiedon hankkiminen erilaisista kulttuureista sekä taito olla tekemisissä vieraiden kulttuurien kanssa. Nykyään puhutaan kulttuuritaidon käsitteestä tai kulttuuriviestinnän taidoista (Virta 1995, 196), jota pidetään kulttuurien välisessä kanssakäymisessä lähes yhtä tärkeänä kuin kielitaitoa. Kulttuuritaitoisen työntekijän on hyvä olla tietoinen sekä omasta kulttuuristaan että kyetä ottamaan huomioon toisen osapuolen kulttuurinen viitekehys. Jos oma tausta on epäselvä, on vaikea ’sulattaa’ toisten erilaisia ajatuksia. Henkilökohtaista kulttuurikuvaa laajennetaan niin oman kuin vieraankin kulttuurin suuntaan. Kaikkosen (1999, 19) mukaan sosialistutaan monokulttuurisesta toimijasta monikulttuuriseksi toimijaksi.

Kulttuuritaito ja kulttuurinen tietoisuus on kehittynyt Suomessa vain käytännön työn lisääntymisen kautta sekä joillakin työntekijöiden koulutuksilla. Etnisesti ja kulttuurisesti pätevän työntekijän tulisi kui-

tenkin kehittää myös ammatillista kasvokkaista – ”mind to mind” – työtään niin, että se olisi käyttäytymiseltään ja odotuksiltaan jotenkin yhdenmukainen erottuvan kulttuurin kanssa, jotta asiakas voisi tunnistaa sen itselleen soveliaana. Kulttuurisesti pätevässä sosiaalisessa työtavassa tulisi molemminpuolisesti kunnioittaa ja arvostaa toistensa uskomuksia ja henkilökohtaisia tyylyjä. (Valtonen 2000, 160.)

”...mutta pelkästään tutustuminen eri kulttuureihin ei riitä. Tärkeämpää on kuitenkin nähdä sieltä kulttuurin takaa ihminen.”
(opiskelija)

Kulttuurin huomioonottaminen on tärkeää, mutta se ei yksin ratkaise inhimillisen kanssakäymisen ongelmia. Etiopialainen on etiopialainen, mutta kaikki etiopialaiset eivät ole samanlaisia. Yksikään etninen ryhmä ei ole homogeeninen yksikkö, josta voisi tehdä yleistyksiä. Virta (1995, 196) toteaaakin, että ihmiset eivät ole henkisesti oman kulttuurinsa orjia eikä kulttuuri ei määrää kaikkea, mitä yksilöinä ajattelemme, tunnemme ja arvostamme. Olemme myös yksilöitä, joilla on oma yksilöllinen persoonallisuutensa.

Kulttuuriviestinnän taitoihin kuuluu myös taito olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa silloinkin kun yhteistä kieltä ei ole. Monet opiskelijat kokivat kielen puuttumisen haastavaksi ja riittämättömyyden tunteita herättäväksi tekijäksi.

”Parantamisen varaa on juuri siinä, kun on vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa eikä ole yhteistä kieltä. Että miten siinä vois paremmin toimia.” (opiskelija)

Cantellin (2000, 106) mukaan kulttuurien välinen vuorovaikutus ei eroa muusta inhimillisestä vuorovaikutuksesta, mutta tuntemattoman kanssa käytävässä kommunikaatiossa on enemmän epävarmuustekijöitä kuin oman kulttuurin jäsenten välillä. Usein vieraan kulttuurin kanssa toimiessa ollaan tietoisempia omasta käyttäytymisestä. Vuorovaikutuksen parantaminen liittyy omien käsitysten tunnistamiseen, jotka koskevat sekä omaa kommunikointia, käsityksiä ja toimintaa. Lisäksi muita koskevien oletusten oikeellisuus ja niiden vaikutus vuorovaikutukseen ovat keskeisiä.

Toiminta nousee arjesta

Kulttuuritaidon lisäksi merkittävä oppimisen alue oli toiminnallisuuden, taiteen ja luovien menetelmien käyttö. Mitä tehdään jos yhteinen kieli puuttuu? Voiko toiminta korvata kielen? Millaista toiminta on?

”Toiminnan merkitys on suuri ja korostuu siinä vaiheessa jos yhteistä kieltä ei ole ja esimerkiksi just ruoka on naisten kanssa yks semmonen, että jos ruokaa valmistetaan konkreettisesti, niin kyllä se sitten helpottaa sitä kommunikaatiota.” (opiskelija)

Monikulttuuristen kerhojen toiminta nousee arjesta. Tavallisetkin asiat kuten esim. ruoanlaitto, jolla on merkittävä osuus maahanmuuttajanaisten kerhoissa, voivat lisätä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta kun ruoka valmistetaan ryhmässä. Ruoanlaiton yhteydessä voi kohdata muita samassa elämäntilanteissa olevia ja keskustella luottamuksellisesti toisten kanssa. Naiset tekivät arjesta juhlaa eksoottisilla ruuillaan ja kauniilla kattauksillaan. Toimintaa ja kulttuuria naisten kerhoissa ei saneltu ”ylhäältä alaspäin” vaan toiminta nousi ”alhaalta ylöspäin”. Luovuuden ja taiteen käyttö kerhoissa ei liittynyt korkeakulttuuriin vaan parhaimmillaan se oli ihmisen arkeen letittyvää estetiikkaa.

Taiteen käyttö sosiokulttuurisen innostamisen menetelmänä perustuu uskoon, että kaikilla ihmisillä on enemmän tai vähemmän kykyä ilmaisuun. Oleellista on, ettei toimintaa ohjailta ylhäältäpäin. Lisäksi arvostetaan ja kunnioitetaan kulttuurista vapautta ja moniarvoisuutta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 221.)

Toiminnallisuudella ja luovuudella on tässä projektissa pyritty saavuttamaan yhteinen kokemus ja ymmärrys. Luovuus on ollut kansainvälinen kieli, jonka kautta on paremmin opittu ymmärtämään toisiaan. Tätä vahvistetaan myös teoksessa Syrjästä esiin, Puheenvuoro kulttuurista ja kehityksestä (1998, 53–54), jonka mukaan ”taide vastustaa asettumista muodollisiin luokituksiin ja vihaa hallinnollisia esteitä ja maantieteellisiä rajoja – puhutellessaan ihmistä se ylittää kulttuurien ja yhteiskuntien välisiä rajoja.”

”Selkeästi se on esillä tyttökerhojen toiminnassa. Siinä korostuu käden taidot, musiikki liikunta, ja tanssitaide...mutta kyllä se ihan käsialasta lähtien. Tehdään korttia ja niin edelleen. Ja toinen saa sitten palautetta, että sulla on kaunis käsiala. Niin onhan se sitä, jota tällanen marginaaliryhmään kuuluva kaipaa kasvaakseen.” (ohjaaja)

Taide ja kulttuuri voivat siis tukea yksilöiden ja ryhmien kulttuurista arvoa, joka puolestaan edistää heidän asemaansa ja arvostustaan. Taide voi toimia tunteiden ja kokemusten tulkkina; ilmaisun avulla kokemukset saadaan ulkoiseen muotoon. Taide voi myös murtaa esteitä yksilöiden ja kulttuurien välillä ja toimia terapeuttisena ja eheyttävänä ilmiönä, kuten seuraavassa repliikissä ilmenee.

”Taiteen kautta voi lieventää myös sosiaalisia jännitteitä, sitä kautta voi purkaa omia tunteita ja ajatuksia. Tulee mieleen meidän savityökokemus. Se oli hyvin harmoninen tunnelma siinä ja puhuisinkin ihan saviterapiasta siinä yhteydessä.” (ohjaaja)

Taide voi olla hyödyllinen keino luoda ja ylläpitää kansallisia ja kulttuurisia identiteettejä. Liebkindin (1994, 119–200) mukaan kulttuuri/etnisellä identiteetillä tarkoitetaan ihmisten vakiintuneita ja merkityksellään jäsenettyjä tapoja ilmaista itseään käyttäytymisen ja viestinnän avulla, jolloin sen piiriin kuuluu kieli, pukeutuminen, perinteiset sukulaisuussuhteet, instituutiot, uskonto ja taiteet. Nämä tavat näkyvät jatkuvasti arkielämässämme, ne ovat luonteenomaisia käyttäjilleen ja ilmentävät jatkuvuutta yli sukupolvien. Oleellista on, että kulttuurinen identiteettimme saa meidät tuntemaan, että kuulumme johonkin ryhmään tai yhteisöön läpikotaisesti ja pysyvästi – samaa sitoutumisen tunnetta voimme kokea myös suhteessa johonkin projektiin, ihannetilaan tai pyrkimykseen.

Kulttuuri-identiteettiä lähestyttiin tyttökerhoissa teemoilla samanlaisuus – erilaisuus. Osallistujia rohkaistiin jakamaan omaa kulttuuripeirintöään esim. yhdessä keskustellen, tanssin avulla ja kuuntelemalla eri kulttuurien musiikkia. Oman kehon hahmottamista, naiseksi kasvua; itsetuntemusta ja itseilmaisua pyrittiin tukemaan mm. minä-kollaasien avulla. Yhteinen toiminta onnistui pääosin hyvin, mutta joidenkin kerholaisten kohdalla osallistumista oli pitänyt erityisesti tukea. Osa tytöistä olisi joka kerta halunnut esim. ’vain pelata’ keskenään. (Koivukangas & Limingoja 2000, 36.) Opiskelijat joutuivatkin aika ajoin pohtimaan omaa toimintaansa ja sen suuntaa.

”Osa tytöistä toi selvästi esille omaa kulttuuriaan ja halusivat puhua siitä ryhmässä, toiset taas eivät halunneet edes kertoa, mistä ovat kotoisin. Eräskin ghanalainen tyttö sanoi olevansa kotoisin Suomesta.” (opiskelija)

Sosiaalipedagogisessa toiminnassa on huomioitava, että yhteinen toiminta ei saisi olla itseisarvo. Myös Cantteli (2000, 99) kritisoi yhteistä toimintaa ja kysyy, onko nuorten yhteinen toiminta parasta mahdollista monikulttuurisuutta. Asiakkaan kunnioittamiseen liittyy aina myös yksilöllisyyden huomiointi. Opiskelijat havaitsivat nopeasti, että ryhmässä olevat nuoret olivat kotoutumis- ja integroitumisprosessissaan sekä kulttuurisen identiteetin kehityksessä eri vaiheissa. Prosessit ovat yksilöllisiä eikä niiden kestoa voi etukäteen määrittää. Opiskelijoiden oli vaikea hahmottaa tyttöjen omia käsityksiä etnisistä taustoistaan, koska kulttuuriset identiteettikokemukset olivat niin erilaisia. He totesivatkin, että oli

miltei mahdotonta arvioida, miten kulttuuri-identiteetin tukemisen tavoite oli loppujen lopuksi toteutunut.

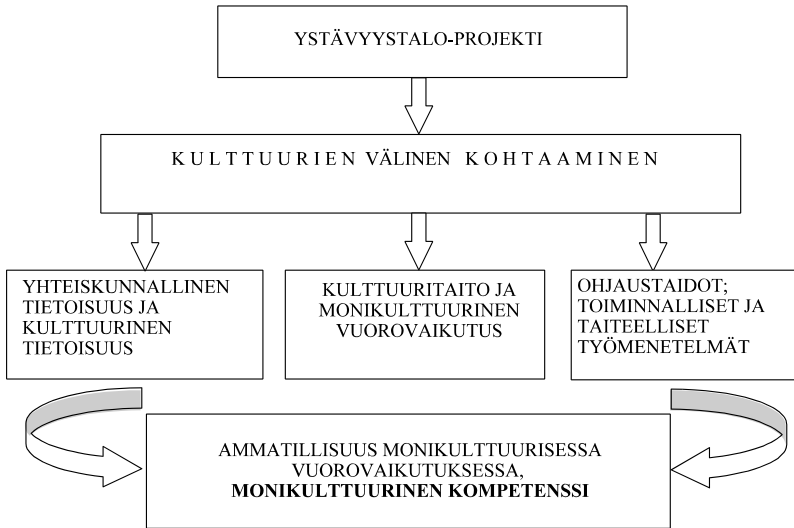
Identiteetin kehityksessä ilmeni yllättäviäkin piirteitä. Opiskelijat olivat päättelleet kahden hiljaisen venäläistytön kohdalla, että he eivät osaa lainkaan suomenkieltä. Sanapeliä pelatessa oli kuitenkin käynyt ilmi, että tytöt puhuivat hyvin suomea. Kielitaito paljastui ikään kuin vahingossa toiminnan kautta. Myöhemmin kävi ilmi, että tytöt olivat koulukiusattuja 'venäläisyytensä' vuoksi ja suojelivat itseään puhumattomuudella.

Monikulttuurinen kompetenssi Ystävyystalo-projektissa

Merkittäviksi oppimisen haasteiksi Ystävyystalo-projektissa osoittautui siis kulttuurien kohtaaminen ja siihen liittyvä elementit: Ensimmäinen eli yhteiskunnallinen tietoisuus on tietoisuutta asiakkaan yhteiskunnallisen taustan vaikutuksista. Yhteiskunnallinen tietoisuus pitää sisällään myös kulttuurisen tietoisuuden, joka on tietoisuutta kulttuurierojen merkityksestä toisesta kulttuurista tulevien sopeutumiseen. Toinen elementti on kulttuuritaito eli taito vastata toisesta kulttuurista tulevan asiakkaan tarpeisiin asianmukaisesti. Kulttuuritaitoihin kuuluu myös taito olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. Matinheikki-Kokon (1997, 88–106) mukaan edellä mainituista dimensioista muodostuu *monikulttuurinen tietoisuus*. Lairio, Puukari ja Varis (1999, 131) käyttävät käsitettä *monikulttuurinen kompetenssi*. Kyse on ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidoista sekä niiden taustalla olevien teorioiden joustavasta soveltamisesta kulttuurien välisessä kanssakäymisessä.

Monikulttuurisen kompetenssin kolmanneksi elementiksi tässä projektissa nousee myös ohjaustaidot, kyky soveltaa sosiaalipedagogista ajattelua sekä käyttää innostamiseen liittyviä työmenetelmiä. Projektissa kokeiltiin erityisesti toiminnallisia, luovia ja taiteellisia työmuotoja. Opiskelijoiden kokemusten mukaan taiteen käyttö toiminnassa osoittautui hyödylliseksi, koska sen avulla voitiin edistää vuorovaikutusta, tukea maahanmuuttajien kulttuuri-identiteettiä ja kanssaihmisyyteen kasvamista. Taide oli keino, jonka avulla rakennettiin suhdetta ihmisiin, todellisuuteen ja omaan tajuntaan.

Seuraavaan kuvioon on koottu Ystävyystalo-projektissa esiin tulleet monikulttuuriseen kompetenssiin liittyvät oppimisen alueet.

Kuvio 1. Monikulttuurinen kompetenssi Ystävyystalo-projektissa

Monikulttuuriseen kompetenssiin liittyviä elementtejä vahvistamalla voidaan kehittää opiskelijan työelämävalmiuksia. Työhön liittyvät vaa-teet, arvot ja asenteet kehittyvät jo opiskelijan opiskeluvuosina tiedon sekä käytännön kokemuksen myötä rakentuen lopulta opiskelijan omaksi käyttöteoriaksi.

Edellä mainittujen ulottuvuuksien ohella monikulttuurisuustyö on ihmisen kohtaamista hänen arjessaan, sen arjen sietämistä, siitä nousevan esteettisyyden huomioimista ja yksilöllisen kehityksen tukemista. Kypsää ammatillisuutta on kanssakulkijana oleminen. Asiakas asettaa toiminnan tavoitteet ja suunnan toimivassa yhteistyösuhteessa ja työnte-kijän tehtävä on huolehtia, että yhdessä asiakkaan kanssa suunniteltu muutosprosessi saadaan liikkeelle.

”... että pystyy muuttumaan tilanteen mukaan, ei ole kaavoihin kangistunu, uskaltaa elää sellasessa tilanteessa, missä ei oo sadan vuoden perinnettä. Sehän maahanmuuttatyössä on oleellista, että kun ollaan tekemässä historiaa, että se edellyttää kyseenalaistamista.” (ohjaaja)

Lopuksi

Tämän pienimuotoisen oppimisprosessin analyysin tehtävänä on ollut monikulttuuristen opintojen sisällöllinen kehittäminen. Opetuksen kehittäminen ei kuitenkaan onnistu pelkän kirjatieon varassa, koska tämän päivän asiantuntijuus ei perustu valmiiseen tietoon eikä ole yksin kenenkään hallussa. Asiantuntijuus luodaan yhteistoiminnassa ja se sisältää usein moniammatillisia elementtejä. Ammattikorkeakoulujen työelämäprojektit perustuvat usein toimintatutkimuksellisiin ongelman ratkaisuihin, joissa opiskelijat kehittävät ammatillisuuttaan käytännön toiminnan ja sen reflektion kautta. Projektit ovat mahdollisuus myös oppimisen ja työssä kehittyvän ammatillisuuden tutkimiselle.

Ammattikorkeakoulujen opetuksen suunnittelun tulee lähteä aina yhteiskunnan, kulttuurin ja työelämän muutoksista. Kulttuuri muuttuu jatkuvasti ja edellyttää uudenlaista tapaa toimia ja hahmottaa todellisuutta. Koulutuksen tulisi olla mukana muuttamassa ja luomassa yhteiskuntaa monikulttuuriseksi. Opetuksen ja sisältöjen ajankohtaistaminen on tärkeää, jotta monikulttuurinen työ ja ohjaus ei muodostuisi maahanmuuttajia syrjäyttäväksi. Koulutuksen tulee aina olla avoin uuden oppimiseen, uudenlaisen tiedon luomiseen ja uuteen toimintaan kulttuurien välisessä kohtaamisessa.

Lähteet

Painetut lähteet

- Cantell, M.* (toim.) 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Cantell, M., Lappalainen R., Salmio, T., Varis, T. Jyväskylä: Allianssi LK-kirjat.
- Hämäläinen J. & Kurki, L.* 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.
- Kurki, L.* 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.
- Liebkind, K.* (toim.) 1994. Maahanmuuttajat, Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kaikkonen, P.* 1999. Kulttuurien välinen oppiminen ja kasvatus. Teoksessa K. Matinheikki-Kokko (toim.) Monikulttuurinen koulutus. Perusteita ja kokemuksia. Opetushallitus. Helsinki.
- Karvinen, S.* 1996. Hajoaako sosiaalityö? Havaintoja sosiaalityön ammatillisesta asiantuntijuudesta. Teoksessa A. Metteri (toim.) Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Sosiaalityön vuosikirja 1996. Helsinki, 32-50.

- Kurki, L.* 2000. Setlementtityö sosiokulttuurisena innostajana. Setlementtityön juhluvuosikirja. Suomen Setlementtiliitto. Espoo: SR-Kustannus Oy.
- Lairio, M., Puukari, S. & Varis, E.* 1999. Teoksessa K. Matinheikki-Kokko (toim.) Monikulttuurinen koulutus. Perusteita ja kokemuksia. Opetushallitus. Helsinki.
- Matinheikki-Kokko, K.* 1997. Challenges of working in a cross-cultural environment. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 131. Jyväskylä.
- Sipilä, J.* 1989. Sosiaalityön jäljillä. Helsinki: Tammi.
- Syrjästä esiin.* Puheenvuoro kulttuurista ja kehityksestä Euroopassa. 1998. Eurooppa työryhmän raportti Euroopan neuvostolle. Taiteen keskustoimikunnan tutkimus- ja tiedotusyksikkö. Mikkeli.
- Valtonen, K.* 2000. The challenge of multicultural social work in Finland. Nordisk Sosialt Arbeid nro 3/2000, 158-164.
- Virta, E.* 1995. Lapset ja nuoret monikulttuurisuuden pyörteissä. Teoksessa I. Söderling, A.-R. Aalto & J. Kivistö (toim.) Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Turun opetuskeskuksen julkaisuja 6/1995.

Painamattomat lähteet

- Koivukangas, P. & Limingoja, L.* 2000. Maahanmuuttajatytöt. Projektiraportti. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Pykäläinen-Viren, L. & Tapper, M.* 1999. Ystävyystalo. Monikulttuurinen nuoriso- ja perhetyöprojekti. Oulun setlementti ry:n projektisuunnitelma. Oulu. Moniste.